

KÜLÖNFÉLÉK

Wurm István

(1922—2001)

A nemzetközi és a hazai nyelvtudomány fájdalmas vesztesége Wurm István elhunyt 2001. október 24-én Canberrában, hosszú betegség és kórházi ápolás után.

A megboldogult Budapesten született 1922. augusztus 19-én, de Magyarországot csecsemő korában elhagyta édesanyjával, és csak látogatóba jött időnként hozzánk. Ám édesanyja vele maradt haláláig, magyarul tőle tanult meg. Apja angol volt, norvég származású, és mint diplomata többször váltogatta állomáshelyét családjával; Kínában és Japánban is tartózkodott hosszabb ideig. A tehetséges, nyelvekre fogékony gyermek hamar tanulta meg családjá és változó otthona országainak nyelvét, majd még számosat a későbbiekben, szám szerint összesen 42 nyelvet, amelyet közülük Wurm szakterületén beszélnek, Új-Guineában és az óceániai szigeteken, több tucatot. E sorok olvasói közül többen tanúi lehetnek ragyogó nyelvismeretének, amikor a Magyar Nyelvtudományi Társaság 1997. július 12-i ülésén „A csendes-óceáni világ nyelvei és nyelvészeti tüneményei” címen e nyelveknek valóban „tüneményes” hangrendszeréről és szerkezetéről tartott felolvasást [megjelent a MNy. 1999/1. számában]. Aki hallotta őt németül, franciául, angolul, oroszul és más európai nyelven ragyogóan beszélni, nem kételkedett abban, hogy a távoli világ nyelveit ugyancsak hasonlóan bírja. Hogy pedig milyen jól tudott magyarul, azt az említett előadásán is bizonyította, amikor rövid jegyzeteiből szabadon beszélt. Egyszer megkérdeztem tőle, hogy voltaképp minek tartja magát, azt válaszolta: magyarnak. Tehát ő, aki egész életében sok helyen élt, sokfelé bolyongott, nem felejtette el gyökereit, szülőhazáját, amelytől távol halt meg. Itteni előadásakor magas, erős alakja nem sejtette a későbbi halálos bajt. Elbeszélése szerint jól dzsúdózott, és kevéssel azelőtt — magas korában — az egyik ázsiai városban az utcán rátámadónak kicsavarta kezéből a kést.

Wurm István középiskoláját és az egyetemet Bécsben végezte el, ahol feleségével, diáktársával megismerkedett. Ausztráliában 1954-ben telepedtek le. Tanított az oxfordi (1952—1954), a sydney-i (1954—1956), az USA indianai (1964) és a hawaii (1968) egyetemen, 1968—1987 között pedig a canberrai egyetemen oktatott, majd tanszékvezetőként működött.

Az elhunyt kimagasló kutatói és az egész világra kiterjedő, nemzetközi jelentőségű szervezői tevékenységet végzett évtizedeken át. Egyéni publikációi közül felsorolok néhányat:

Languages of Australia and Tasmania. The Hague, 1972.; Austronesian Languages. Canberra, 1976.; Papuan Languages of Oceania. Tübingen, 1982.; Handbook of Tok Pisin (New Guinea Pidgin). Canberra, 1985.

A szerkesztésében megjelent kötetek közül álljon itt mutatóba néhány: New Guinea Area Languages and Language Study I. Papuan Languages and the New Guinea Linguistic Scene. Canberra, 1975.; SHIRO HATTORI japán nyelvessel közös szerkesztésben: Language Atlas of the Pacific Area. Pacific Linguistics. Canberra, 1981—1983. (ezt a terjedelmes publikációt az ő közbenjárására ajándékba az Akadémiai Könyvtár); Language Atlas of Chine. Hong-Kong, 1987—1988.; Atlas of Languages of Intercultural Communication in the Pacific Hemisphere and the Americas, 3 kötet, Berlin, 1996.; Atlas of the World's Languages in Danger and Disappearing. Paris, 1996.

Szervezői munkásságához tartozik több tudományos társaságban és intézményben betöltött vezetői, tanácsadói szerepe: Az ausztráliai bennszülötteket kutató intézet vezetőségi tagja 1967—1974 között (Australian Institute of Aboriginal Studies, Canberra). Az ausztráliai nyelvtudományi társaság elnöke (1967—1977).

Az ausztráliai bölcsészettudományi akadémia elnöke (1986—1989).

Az Union Académique Internationale elnöke 1989-től. Az International Council of Philosophical and Humanistic Studies (UNESCO) elnöke 1979-től, majd díszelnöke 1997-től.

A Wurm által vezetett nemzetközi kutatásokban magyar szakemberek is részt vettek, például HARMATTA JÁNOS a „Language Atlas of China” című kötet munkálataiban. Ő maga pedig hozzájárult „A világ nyelvei” (1999/2000.) című lexikon kidolgozásához, amelyben a pápua és a maláj-polinéz nyelvek cikkeit írta meg, a kötet terjedelméhez képest sem kis mennyiséget. Együttműködése azért jelentős, mert e nyelvekről először került magyar nyelven nyomtatásba szakszerű leírás. A velünk való közreműködés nem volt könnyű dolog számára, hiszen egyéb elfoglaltsága és utazásai közben kellett válaszolnia a folyamatosan küldött cikkeire vonatkozó kérdésekre. Sajátos módja volt cikkei írásának — amelyet bizonyára más szerkesztésben is gyakorolt —, hogy írógépen készítette el őket, nem szövegszerkesztőn, leveleit pedig kézzel írta. A lexikonban az ő kérésére így szerepel aláírása az egyes cikkek után: Wurm István (Stephen A. Wurm), noha nem magyarul írt munkáiban természetesen csak a zárójeles névalak áll, hiszen Wurm Istvánként csak magyar kollegái és barátai ismerték.

Kedves Kollegánk és Barátunk! Fájó szívvel búcsúzunk el Tőled, de nem felejtünk el, emlékedet megőrizzük, és köszönjük, hogy a világ másik részéből is készségesen, örömmel működöttél együtt velünk, és segítetted a magyar nyelvtudomány fejlődését. Béke legyen poraidra.

FODOR ISTVÁN